

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

17 martie 2011 *

În cauzele conexe C-372/09 și C-373/09,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 234 CE de Cour de cassation (Franța), prin deciziile din 10 septembrie 2009, primite de Curte la 17 septembrie 2009, în procedurile inițiate de:

Josep Peñarroja Fa,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnii K. Schiemann și L. Bay Larsen (raportor), doamnele C. Toader și A. Prechal, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul M.-A. Gaudissart, șef de unitate,

* Limba de procedură: franceza.

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 septembrie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Peñarroja Fa, de el însuși;

- pentru guvernul francez, de domnii G. de Bergues și B. Messmer și de doamna A. Czubinski, în calitate de agenți;

- pentru guvernul olandez, de doamna C. Wissels și de domnul J. Langer, în calitate de agenți;

- pentru guvernul austriac, de domnul E. Riedl, în calitate de agent;

- pentru Comisia Europeană, de domnii H. Støvlbæk și I. Rogalski și de doamna C. Vrignon, în calitate de agenți;

— pentru Autoritatea AELS de Supraveghere, de domnul X. Lewis și de doamnele F. Simonetti și I. Hauger, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolelor 43 CE, 45 CE, 49 CE și 50 CE, cărora le corespund în prezent articolele 49 TFUE, 51 TFUE, 56 TFUE și, respectiv, 57 TFUE, precum și a articolului 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale (JO L 255, p. 22, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 3).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a două acțiuni introduse de domnul Peñarroja Fa, resortisant spaniol, privind înscrierea sa în calitate de traducător în limba spaniolă, pe de o parte, pe lista experților judiciari a cour d'appel de Paris (Curtea de Apel din Paris) și, pe de altă parte, pe lista națională a experților judiciari.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit articolului 1 din Directiva 2005/36:

„Prezenta directivă stabilește normele conform cărora un stat membru care condiționează accesul la o profesie reglementată sau exercitarea acesteia, pe teritoriul său, de posesia anumitor calificări profesionale (denumit în continuare «stat membru gazdă») recunoaște, pentru accesul la această profesie și exercitarea acesteia, calificările profesionale obținute în unul sau mai multe dintre celelalte state membre (denumite în continuare «stat membru de origine») și care permit titularului respectivelor calificări să exercite aceeași profesie în respectivul sau respectivele state membre.”

- 4 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede:

„(1) În sensul prezentei directive, se înțelege prin:

- (a) «profesie reglementată»: o activitate sau un ansamblu de activități profesionale al căror acces, exercitare sau una dintre modalitățile de exercitare este condiționată, direct sau indirect, în temeiul unor acte cu putere de lege și acte administrative, de posesia anumitor calificări profesionale; utilizarea unui titlu profesional limitată prin acte cu putere de lege și acte administrative la titularii unei anumite calificări

profesionale constituie în special o modalitate de exercitare. Atunci când prima teză nu se aplică, o profesie menționată la alineatul (2) este considerată profesie reglementată;

- (b) «calificări profesionale»: calificările atestate printr-un titlu de calificare, un atestat de competență prevăzut la articolul 11 litera (a) punctul (i) și/sau experiență profesională;

[...]"

- 5 Articolul 4 din directiva menționată, privind efectele recunoașterii, prevede:

„(1) Recunoașterea calificărilor profesionale de către statul membru gazdă permite beneficiarului să aibă acces, în respectivul stat membru, la aceeași profesie ca cea pentru care este calificat în statul membru de origine și să o exercite în aceleași condiții ca și cetățenii din respectivul stat membru.

(2) În sensul prezentei directive, profesia pe care solicitantul dorește să o exercite în statul membru gazdă este aceeași cu cea pentru care este calificat în statul membru de origine în cazul în care activitățile respective sunt comparabile.”

- 6 În cadrul titlului II din aceeași directivă, referitor la libera prestare a serviciilor, articolul 5 prevede:

„(1) Fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale dreptului comunitar și articolelor 6 și 7 din prezenta directivă, statele membre nu pot restrânge, din motive legate de calificările profesionale, libertatea de a presta servicii într-un alt stat membru:

- (a) în cazul în care prestatorul s-a stabilit în mod legal într-un stat membru pentru a exercita aceeași profesie (denumit în continuare «stat membru de stabilire») și
- (b) în cazul deplasării prestatorului, dacă a exercitat această profesie în statul membru de stabilire pe o perioadă de cel puțin doi ani în decursul ultimilor 10 ani anteriori prestării, atunci când profesia nu este reglementată. Condiția de exercitare a profesiei pe o perioadă de cel puțin doi ani nu se aplică în cazul în care fie profesia, fie formarea care dă dreptul la exercitarea profesiei este reglementată.

[...]”

Dreptul național

- 7 Înscrierea pe lista națională a experților judiciari întocmită de bureau de la Cour de cassation (prezidiul Curții de Casație) și pe lista experților judiciari întocmită de fiecare curte de apel, precum și desemnarea acestor experți sunt reglementate în special de textele următoare:

— Legea nr. 71-498 din 29 iunie 1971 privind expertii judiciari (la loi n° 71-498, du 29 juin 1971, relative aux experts judiciaires) astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 2004-130 din 11 februarie 2004 (denumită în continuare „Legea nr. 71-498”);

- Decretul nr. 2004-1463 din 23 decembrie 2004 privind expertii judiciari (le décret n° 2004-1463, du 23 décembre 2004, relatif aux experts judiciaires), astfel cum a fost modificat prin Decretul nr. 2007-119 din 19 iulie 2007 (denumit în continuare „Decretul nr. 2004-1463”);

- Articolul 157 din Codul de procedură penală (code de procédure pénale).

Legea nr. 71-498

- 8 Articolul 1 din Legea nr. 71-498 prevede:

„Cu excepția restricțiilor prevăzute de lege sau de regulamente, instanțele pot desemna, în vederea efectuării unor constatări, furnizării unei consultații sau realizării unei expertize, o persoană care figurează pe una dintre listele întocmite în temeiul articolului 2. Instanțele pot desemna, dacă este cazul, orice altă persoană la alegere.”

- 9 Potrivit articolului 2 din această lege:

„I. Se stabilește pentru informarea instanțelor:

- 1. O listă națională a experților judiciari întocmită de bureau de la Cour de cassation;

2. O listă a experților judiciari întocmită de fiecare curte de apel.

II. Înscrierea inițială în calitate de expert pe lista întocmită de curtea de apel se face în cadrul unei rubrici speciale, cu titlu probatoriu, pentru o durată de doi ani.

La expirarea acestei perioade de probă și ca urmare a depunerii unei noi candidaturi, expertul poate fi reînscris pentru o durată de cinci ani, în urma avizului motivat al unei comisii formate din reprezentanți ai instanțelor și ai experților. În acest scop, sunt evaluate experiența persoanei interesate și cunoștințele dobândite în ceea ce privește principiile directe ale unui proces și normele de procedură aplicabile activităților de cercetare judecătorească încredințate unui tehnician.

În cazul reînscrierilor ulterioare, pentru o durată de cinci ani, se aplică procedura de examinare a unei noi candidaturi în condițiile prevăzute la paragraful anterior.

III. Nicio persoană nu poate figura pe lista națională a experților dacă nu dovedește înscrierea sa, timp de trei ani consecutivi, pe o listă întocmită de o curte de apel. Înscrierea pe lista națională se efectuează pe o perioadă de șapte ani, iar în cazul reînscrierii, pentru aceeași perioadă, se aplică procedura de examinare a unei noi candidaturi.

[...]"

Decretul nr. 2004-1463

10 În ceea ce privește condițiile generale de înscriere pe listele de experți judiciari, articolul 2 din Decretul nr. 2004-1463 prevede:

„O persoană fizică nu poate fi înscrisă sau reînscrisă pe o listă de experți decât dacă îndeplinește condițiile următoare:

1° Să nu fi săvârșit acte contrare onoarei, probității și bunelor moravuri;

2° Să nu fi săvârșit acte pentru care s-a aplicat o sancțiune disciplinară sau administrativă de destituire, radiere, revocare, retragere a aprobării sau a autorizației;

3° Să nu i se fi aplicat procedura falimentului personal sau o altă sancțiune în temeiul titlului II din cartea a VI-a din Codul comercial (code de commerce);

4° Să exercite sau să fi exercitat pe o perioadă suficientă o profesie sau o activitate potrivit specializării sale;

5° Să exercite sau să fi exercitat această profesie sau această activitate în condiții care asigură o calificare suficientă;

[...]”

- 11 În ceea ce privește procedura de înscriere pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel, articolul 6 din Decretul nr. 2004-1463 prevede:

„[...]”

Cererea este însoțită de toate precizările utile, în special de informațiile următoare:

[...]

2° Indicarea titlurilor sau a diplomelor solicitantului, a lucrărilor sale științifice, tehnice și profesionale, a diferitelor funcții pe care le-a avut și a naturii tuturor activităților profesionale pe care le-a exercitat cu indicarea, dacă este cazul, a numelui și a adresei angajatorilor săi;

3° Justificarea calificării solicitantului în specialitatea sa;

[...]”

- 12 În ceea ce privește procedura reînscrierii pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel, articolul 10 din Decretul nr. 2004-1463 prevede:

„[...]”

Cererea este însoțită de toate documentele care permit să se aprecieze:

1° Experiența dobândită de candidat, atât în specialitatea sa, cât și în îndeplinirea funcției de expert de la ultima înscriere;

2° Cunoștințele dobândite în ceea ce privește principiile directoare ale unui proces și normele de procedură aplicabile activităților de cercetare judecătorească încredințate unui tehnician, precum și formările pe care le-a urmat în aceste domenii.”

- 13 În ceea ce privește procedura de înscriere și de reînscrisiere pe lista națională a experților judiciari întocmită de bureau de la Cour de cassation, articolul 17 din Decretul nr. 2004-1463 prevede:

„[...]”

Procureur général (procurorul general) examinează cererea. El verifică îndeplinirea condiției de durată a înscrierii pe o listă a unei curți de apel, prevăzută la alineatul III al articolului 2 din Legea [nr. 71-498], la 1 ianuarie a anului următor celui de depunere a cererii, obține avizul primului președinte și a procureur général (procurorul general) de pe lângă curtea de apel în care persoana interesată este înscrisă și transmite candidaturile, împreună cu avizul său, către bureau de la Cour de cassation.”

14 Articolul 20 din Decretul nr. 2004-1463 prevede:

„Împotriva deciziilor de înscriere sau de reînscrisiere și de refuz al înscrierii sau al reînscrierii adoptate de autoritatea însărcinată cu întocmirea listelor se poate formula o acțiune la Cour de cassation.”

Codul de procedură penală

15 În ceea ce privește desemnarea experților judiciari în materie penală, articolul 157 din Codul de procedură penală prevede:

„Experții sunt aleși dintre persoanele fizice sau juridice care figurează pe lista națională întocmită de Cour de cassation sau pe una dintre listele întocmite de curțile de apel în condițiile prevăzute de Legea nr. 71-498 [...]

În mod excepțional instanțele pot alege, prin decizie motivată, experți care nu figurează pe niciuna dintre aceste liste.”

Acțiunile principale și întrebările preliminare

- 16 Domnul Peñarroja Fa are reședința în Barcelona și exercită în Catalonia, de peste douăzeci de ani, profesia de traducător expert autorizat. El a fost numit în această poziție de Ministerul Afacerilor Externe spaniol și de Guvernul Cataloniei în urma reușitei la un concurs. El traduce din franceză în spaniolă și din spaniolă în franceză.
- 17 Domnul Peñarroja Fa a solicitat înscrierea sa inițială pe lista experților judiciari a cour d'appel de Paris, pentru o perioadă de doi ani, în calitate de traducător în limba spaniolă. Cererea sa a fost respinsă printr-o decizie a adunării generale a judecătorilor acestei curți de apel din 12 noiembrie 2008.
- 18 În același timp, domnul Peñarroja Fa a solicitat înscrierea sa ca expert pe lista națională a experților judiciari întocmită de bureau de la Cour de cassation. Cererea sa a fost respinsă prin decizia acestuia din 8 decembrie 2008.
- 19 În conformitate cu dispozițiile Decretului nr. 2004-1463, domnul Peñarroja Fa a formulat o acțiune împotriva ambelor decizii la instanța de trimitere.
- 20 În aceste condiții, Cour de cassation a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții, în cauza C-372/09, următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 50 [CE] trebuie interpretat în sensul că se poate aplica misiunii încredințate unui profesionist, în calitate de expert, într-un litigiu aflat pe rolul instanțelor naționale și care este desemnat de instanța sesizată cu litigiul respectiv [...]?”

- 2) Participarea la exercitarea autorității publice, menționată la articolul 45 [primul paragraf [...] [CE], trebuie interpretată în sensul că se aplică misiunii unui expert desemnat de o instanță franceză, astfel cum aceasta este reglementată de Codul de procedură civilă francez (code de procédure civile français) și de Codul de procedură penală francez, precum și de Legea nr. 71-498 [...] și de Decretul nr. 2004-1463 [...]?

- 3) Articolele 43 [CE] și 49 [CE] trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații, precum cea rezultată din Legea nr. 71-498 [...] și din Decretul nr. 2004-1463 [...], prin care înscrierea pe o listă întocmită de o curte de apel este supusă unor condiții de vârstă, de competență, de moralitate și de independență și care nu prevede nici că trebuie luat în considerare faptul că instanțele din statul [membru] de origine al candidatului i-au recunoscut deja acestuia calitatea de expert, nici stabilirea altor modalități de control al calităților acestuia?”

²¹ În cauza C-373/09, Cour de cassation a adresat, în plus față de primele două întrebări formulate în termeni identici cu cei ai primelor două întrebări adresate în cauza C-372/09, următoarele întrebări:

- „3) Articolele 43 [CE] și 49 [CE] trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații, precum cea rezultată din Legea nr. 71-498 [...] și din Decretul nr. 2004-1463 [...], prin care înscrierea pe lista națională și titlul de expert agreat de Cour de cassation sunt rezervate unor profesioniști înscriși, de cel puțin trei ani, pe lista întocmită de o curte de apel franceză?

- 4) Articolul 3 [alineatul (1) litera (a)] din Directiva 2005/36[...] trebuie interpretat în sensul că include exercitarea misiunilor de expertiză judiciară cu titlul de expert judiciar agreat de Cour de cassation potrivit modalităților prevăzute de Legea nr. 71-498 [...] și de Decretul nr. 2004-1463 [...]?”

- 22 Prin Ordonanța președintelui Curții din 16 octombrie 2009, cele două cauze au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

- 23 Întrebările preliminare, astfel cum au fost redactate de instanța de trimitere, privesc toate tipurile de experți judiciari și nu se limitează, așadar, în mod formal, numai la experții judiciari care au calitatea de traducător.
- 24 Cu toate acestea, din deciziile de trimitere rezultă că acțiunile principale privesc înscrierea domnului Peñarroja Fa pe două liste de experți judiciari în calitate de traducător. De altfel, este necesar să se constate că, deși conținutul misiunilor încredințate experților desemnați în calitate de traducători de către instanțe, în cadrul procedurilor aflate pe rolul acestora, și condițiile de exercitare a acestor misiuni rezultă din dosare, informațiile furnizate în ceea ce privește celelalte tipuri de experți judiciari nu permit Curții să efectueze o examinare edificatoare a întrebărilor adresate în raport cu acestea.
- 25 În aceste împrejurări, întrebările adresate trebuie analizate ca privind în mod exclusiv funcția de expert judiciar care are calitatea de traducător (în continuare „experții judiciari traducători”).

Cu privire la a patra întrebare formulată în cauza C-373/09

- 26 Prin intermediul celei de a patra întrebări formulate în cauza C-373/09, care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă exercitarea misiunilor de expertiză judiciară în calitate de traducător, prestate de experți înscriși pe o listă precum lista națională a experților judiciari întocmită de Cour de cassation, este inclusă în noțiunea „profesie reglementată” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2005/36.
- 27 Trebuie mai întâi să se sublinieze că definirea acestei noțiuni intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii (a se vedea Hotărârea din 17 decembrie 2009, Rubino, C-586/08, Rep., p. I-12013, punctul 23 și jurisprudența citată).
- 28 În temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2005/36, noțiunea menționată vizează „o activitate sau un ansamblu de activități profesionale al căror acces, exercitare sau una dintre modalitățile de exercitare este condiționată, direct sau indirect, în temeiul unor acte cu putere de lege și acte administrative, de posesia anumitor calificări profesionale”.
- 29 În această privință, trebuie subliniat că Legea nr. 71-498 și Decretul nr. 2004-1463 au ca obiect să permită, dintr-o preocupare de a proteja justițiabilii și de a asigura buna administrare a justiției, întocmirea, în diferite domenii, a unor liste de profesioniști cărora instanțele li se pot adresa în vederea efectuării unor expertize sau a altor misiuni în cadrul procedurilor privind litigiile aflate pe rolul acestora.

- 30 Aceste dispoziții au, așadar, ca obiect numai facilitarea accesului la profesioniști, indiferent dacă sunt sau nu sunt membri ai profesiilor reglementate, iar nu organizarea recunoașterii unei anumite calificări, competență care nu aparține nici curților de apel, nici bureau de la Cour de cassation (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 9 septembrie 2003, Burbaud, C-285/01, Rec., p. I-8219, punctul 91). În plus, aceste instanțe pot în mod legal să recurgă la experți care nu figurează pe listele menționate. Așadar, respectivele dispoziții nu instituie, prin ele însele, o astfel de profesie reglementată.
- 31 Pe de altă parte, împrejurarea că unele persoane furnizează prestații de traducere instanțelor naționale franceze sub titlul de „expert de pe lângă curtea de apel” sau de „expert agreat de Cour de cassation” nu este, din perspectiva articolului 3 alineatul (1) litera (a) a doua parte a primei teze din Directiva 2005/36, de natură să infirme o asemenea constatare.
- 32 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a patra întrebare formulată în cauza C-373/09 că misiunile experților judiciari traducători prestate de experți înscrși pe o listă precum lista națională a experților judiciari întocmită de Cour de cassation nu sunt incluse în noțiunea „profesie reglementată” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2005/36.

Cu privire la prima întrebare formulată în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze

- 33 Prin intermediul primei întrebări formulate în fiecare dintre cele două cauze, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă misiunea încredințată unui

profesionist desemnat în calitate de expert judiciar traducător de o instanță națională în cadrul unui litigiu aflat pe rolul acesteia, într-un context juridic precum cel care rezultă din Codurile franceze de procedură civilă și de procedură penală, precum și din Legea nr. 71-498 și Decretul nr. 2004-1463, este inclusă în noțiunea „servicii” în sensul articolului 50 CE.

- 34 Trebuie subliniat mai întâi că din dosare rezultă că misiunea experților judiciari traducători în cauză în acțiunea principală constă, în urma desemnării de către o instanță de la caz la caz, în a furniza o traducere imparțială și de calitate dintr-o limbă într-o altă limbă.
- 35 În această privință, trebuie reamintit că, potrivit articolului 50 primul paragraf CE, sunt considerate servicii prestațiile furnizate în mod obișnuit în schimbul unei remunerații, în măsura în care nu sunt reglementate de dispozițiile privind libera circulație a mărfurilor, a capitalurilor și a persoanelor. Al doilea paragraf al acestui articol enumeră, cu titlu de exemplu, anumite activități care intră în noțiunea de servicii, printre care activitățile prestate în cadrul profesiilor liberale.
- 36 Instanța de trimitere subliniază că, în ceea ce privește prestațiile experților judiciari, se aplică norme speciale conform cărora, printre altele, aceștia nu intervin decât în urma desemnării de către o instanță, în vederea îndeplinirii unei misiuni ai cărei termeni sunt stabiliți de aceasta din urmă, fără ca experții să se poată abate de la acești termeni, și a cărei remunerare este stabilită de autoritatea judiciară.
- 37 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, caracteristica esențială a remunerației constă în faptul că aceasta reprezintă contravaloarea economică a prestației în cauză, contravaloare care este convenită în mod obișnuit între prestator și destinatarul serviciului (a se vedea în special Hotărârea din 22 mai 2003, *Freskot*, C-355/00, Rec., p. I-5263, punctele 54 și 55, precum și Hotărârea din

17 noiembrie 2009, Presidente del Consiglio dei Ministri, C-169/08, Rep., p. I-10821, punctul 23 și jurisprudența citată).

- 38 Prin urmare, simpla împrejurare că remunerația este fixată, cum este în Franța pentru experții judiciari, în funcție de un tarif hotărât de autoritatea publică nu afectează calificarea lucrărilor solicitate acestora ca prestare de servicii (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 12 iulie 2001, Smits și Peerbooms, C-157/99, Rec., p. I-5473, punctul 56).
- 39 În plus, împrejurarea că un expert judiciar nu intervine decât în urma desemnării de către o instanță în vederea îndeplinirii unei misiuni ai cărei termeni sunt stabiliți de aceasta nu diferențiază în mod fundamental această funcție de raporturile contractuale clasice în materia prestărilor de servicii. Astfel, nu este excepțional ca furnizorul și destinatarul unei anumite prestații să decidă, în cadrul contractului care îi unește, să încredințeze uneia dintre părțile la acest contract o anumită putere de decizie, circumscriind-o totodată prin precizări privind prestațiile care trebuie furnizate. În acest context, trebuie să se considere că expertul care solicită să fie înscris pe o listă de experți judiciari a acceptat normele speciale care reglementează prestațiile acestor experți, în special normele de procedură referitoare la competențele instanței, care stabilește de la caz la caz ceea ce trebuie să fie tradus și condițiile precise în care este necesar să intervină traducerea care urmează să fie furnizată de expertul judiciar traducător.
- 40 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la prima întrebare adresată în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze că o misiune încredințată de la caz la caz de o instanță, în cadrul unui litigiu aflat pe rolul acesteia, unui profesionist în calitate de expert judiciar traducător constituie o prestare de servicii în sensul articolului 50 CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 57 TFUE.

Cu privire la a doua întrebare formulată în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze

- 41 Prin intermediul celei de a doua întrebări formulate în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă misiunea încredințată unui profesionist desemnat în calitate de expert judiciar traducător de o instanță națională în cadrul unui litigiu aflat pe rolul acesteia, într-un context juridic precum cel care rezultă din Codurile franceze de procedură civilă și de procedură penală, precum și din Legea nr. 71-498 și din Decretul nr. 2004-1463, este inclusă în noțiunea „activități care sunt asociate exercitării autorității publice” în sensul articolului 45 primul paragraf CE. Instanța de trimitere precizează, printre altele, că expertul judiciar este investit cu puterile sale de către o instanță, că intervenția sa este menită să o ajute pe aceasta să se pronunțe și că avizul său poate avea o influență asupra acestei decizii, deși instanța nu este obligată să urmeze concluziile sale. Aceasta adaugă că expertul judiciar trebuie să respecte principiile de procedură stabilite de lege.
- 42 În această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, o activitate nu intră în domeniul de aplicare al articolului 45 primul paragraf CE decât atunci când, ca atare, constituie o participare directă și specifică la exercitarea autorității publice (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 21 iunie 1974, Reyners, 2/74, Rec., p. 631, punctele 45 și 54).
- 43 În speță, din dosarele transmise Curții rezultă că misiunea de expert judiciar traducător în cauză în acțiunea principală este aceea de a furniza o traducere imparțială și de calitate dintr-o limbă într-o altă limbă, iar nu de a exprima o opinie cu privire la fondul cauzei.

- 44 Traducerile realizate de un asemenea expert nu au, așadar, decât un caracter auxiliar și lasă intacte puterea de apreciere a autorității judiciare și libera exercitare a competenței jurisdicționale, astfel încât, după cum au susținut reclamantul din acțiunea principală, guvernul francez, precum și Comisia Europeană și Autoritatea AELS de Supraveghere, asemenea prestații de traducere nu pot fi considerate activități asociate exercitării autorității publice (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Reyners, citată anterior, punctele 52 și 53, precum și Hotărârea din 10 decembrie 1991, Comisia/Grecia, C-306/89, Rec., p. I-5863, punctul 7).
- 45 Prin urmare, trebuie să se răspundă la a doua întrebare adresată în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze că activitățile experților judiciari în domeniul traducerii, precum cele în cauză în acțiunea principală, nu constituie activități care sunt asociate exercitării autorității publice în sensul articolului 45 primul paragraf CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 51 primul paragraf TFUE.

Cu privire la a treia întrebare formulată în cauza C-372/09

- 46 Prin intermediul celei de a treia întrebări formulate în cauza C-372/09, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolele 43 CE și 49 CE se opun unei legislații naționale în temeiul căreia înscrierea pe o listă de experți judiciari traducători întocmită de o curte de apel este supusă unor condiții de vârstă, de competență, de moralitate și de independență, fără ca autoritățile naționale să fie obligate, în cadrul aprecierii competenței profesionale a solicitantului, să ia în considerare calificarea obținută de acesta într-un alt stat membru și fără să fie prevăzute modalități de control al aprecierii în această privință a autorităților menționate.

- 47 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că, potrivit informațiilor furnizate, domnul Peñarroja Fa are reședința în Barcelona, exercită în Catalonia profesia de traducător expert autorizat și dorește să fie înscris în calitate de traducător, în Franța, pe ambele liste de experți judiciari în cauză în acțiunea principală.
- 48 Întrucât din dosar nu rezultă că domnul Peñarroja ar avea intenția de a se stabili pe teritoriul francez, întrebarea adresată Curții trebuie examinată, așadar, numai în raport cu dispozițiile Tratatului CE aplicabile în materie de liberă prestare a serviciilor.
- 49 Guvernul francez consideră că o reglementare națională precum cea în cauză în acțiunea principală, care privește atât lista de experți judiciari întocmită de fiecare curte de apel, cât și lista națională de experți judiciari, nu constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor de expertiză judiciară, în special pentru că instanțele pot, în general, să desemneze, în temeiul articolului 1 din Legea nr. 71-498, orice persoană la alegere și care nu figurează pe listele de experți judiciari.
- 50 În acest context, trebuie amintit că articolul 49 CE impune nu numai eliminarea oricărei discriminări pe considerente de cetățenie sau de naționalitate față de prestatorul de servicii stabilit în alt stat membru, ci și înlăturarea oricărei restricții, chiar dacă aceasta se aplică fără a distinge între prestatorii naționali și cei din alte state membre, atunci când este de natură să interzică, să îngreuneze sau să facă mai puțin atractive activitățile prestatorului stabilit în alt stat membru, unde acesta furnizează în mod legal servicii similare (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea din 3 octombrie 2000, *Corsten*, C-58/98, Rec., p. I-7919, punctul 33, precum și Hotărârea din 8 septembrie 2009, *Liga Portuguesa de Futebol Profissional și Bwin International*, C-42/07, Rec., p. I-7633, punctul 51 și jurisprudența citată).

- 51 În această privință, trebuie subliniat că, astfel cum a arătat instanța de trimitere, întocmirea listelor de experți judiciari, deși acestea sunt întocmite în temeiul dreptului național „pentru informarea instanțelor”, are în vedere să permită instanțelor să se asigure că profesioniștii care le asistă dispun de competențele și de alte aptitudini necesare pentru calitatea și eficiența serviciului public al justiției.
- 52 Având în vedere acest obiectiv, este necesar să se considere că întocmirea unor liste de experți judiciari precum cele în cauză în acțiunea principală este de natură să influențeze alegerea instanțelor, astfel încât acestea vor avea tendința de a desemna experți înscriși pe astfel de liste, cu privire la care instanțele pot prezuma că au calitățile necesare pentru a le asista.
- 53 Prin urmare, trebuie să se conchidă că, chiar dacă nu există o obligație formală pentru instanțe de a desemna numai experții înscriși pe aceste liste, întocmirea acestora constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor de expert judiciar traducător (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 24 noiembrie 1982, Comisia/Irlanda, 249/81, Rec., p. 4005, punctul 28).
- 54 De asemenea potrivit unei jurisprudențe constante, chiar și în lipsa unei armonizări în materie, o astfel de restricție privind libera prestare a serviciilor poate fi justificată de un motiv imperativ de interes general, în condițiile în care se aplică oricărei persoane sau întreprinderi care exercită o activitate pe teritoriul statului membru gazdă, atât timp cât aceasta este de natură să garanteze realizarea obiectivului pe care îl urmărește și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea sa și în măsura în care acest interes nu este protejat de normele care se aplică prestatorului în statul membru în care este stabilit (a se vedea în acest sens, în special, Hotărârea din 23 noiembrie 1999, Arblade și alții, C-369/96 și C-376/96, Rec., p. I-8453, punctele 34 și 35 precum și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 15 ianuarie 2002, Comisia/Italia, C-439/99, Rec., p. I-305, punctul 23 și jurisprudența citată).

- 55 Printre aceste motive imperative de interes general se numără protecția justițiabililor și buna administrare a justiției.
- 56 Cu toate că trebuie să se admită că respectivele condiții prevăzute de o dispoziție precum articolul 2 din Decretul nr. 2004-1463 sunt de natură să garanteze îndeplinirea acestor obiective și, așadar, să constituie o restricție admisibilă privind libera prestare a serviciilor, aceasta nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor menționate.
- 57 În această privință, deși protecția justițiabililor și buna administrare a justiției pot să justifice întocmirea unei liste de experți care, astfel cum s-a constatat deja la punctul 52, va fi în practică cel mai des utilizată, în plus trebuie ca întocmirea acesteia să se întemeieze pe criterii obiective și nediscriminatorii.
- 58 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că autoritățile naționale au obligația de a se asigura ca, în special, calificarea obținută în alte state membre să fie recunoscută la adevărata sa valoare și să fie luată în considerare în mod corespunzător (a se vedea în special Hotărârea din 7 mai 1991, *Vlassopoulou*, C-340/89, Rec., p. I-2357, punctul 16, Hotărârea din 22 ianuarie 2002, *Dreessen*, C-31/00, Rec., p. I-663, punctele 23 și 24, precum și Hotărârea *Rubino*, citată anterior, punctul 34).
- 59 În speță, guvernul francez menționează existența unei practici potrivit căreia, în cadrul evaluării cererilor de înscriere pe listele de experți judiciari în cauză în acțiunea principală, ar fi luată în considerare experiența candidaților care exercită sau au exercitat misiuni de expertiză judiciară pentru o instanță străină.

- 60 Cu toate acestea, din deciziile de trimitere reiese că, potrivit jurisprudenței constante a Cour de cassation, nicio dispoziție legală sau normă administrativă nu impune motivarea deciziilor de refuz al înscrierii inițiale pe listele menționate, că procedura de înscriere nu dă naștere niciunui act de natură să intre în sfera procedurii franceze de acces la documentele administrative și că Cour de cassation sesizată cu o acțiune împotriva unei decizii de refuz al înscrierii nu verifică decât respectarea normelor procedurale privind examinarea cererii de înscriere, așadar cu excluderea, printre altele, a calităților profesionale ale candidatului.
- 61 În consecință, trebuie să se constate că deciziile prin care se refuză înscrierea experților judiciari traducători pe listele de experți în condiții precum cele în cauză în acțiunea principală nu sunt supuse unui control jurisdicțional efectiv în ceea ce privește luarea în considerare a experienței și a calificării obținute și recunoscute în alte state membre.
- 62 În această privință, este necesar să se sublinieze că examinarea calificării obținute în alte state membre, precum și luarea în considerare a acesteia trebuie efectuate în mod corespunzător de autoritățile naționale potrivit unei proceduri conforme cu cerințele dreptului Uniunii privind protecția efectivă a drepturilor fundamentale acordate resortisanților Uniunii, în special de articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.
- 63 Rezultă că orice decizie trebuie să poată face obiectul unei acțiuni de natură jurisdicțională care să permită verificarea legalității acesteia în raport cu dreptul Uniunii. Pentru ca acest control să fie eficient, trebuie ca persoana interesată să poată lua cunoștință de motivele deciziei luate în privința sa, ceea ce îi va permite să se apere în cele mai bune condiții posibile și să decidă, în deplină cunoștință de cauză, dacă este util pentru ea să sesizeze instanța. Rezultă că autoritatea națională competentă are obligația de a-i prezenta motivele care constituie temeiul refuzului fie în cuprinsul deciziei, fie într-o comunicare ulterioară transmisă la cererea sa (a se vedea Hotărârea

din 15 octombrie 1987, Heylens și alții, 222/86, Rec., p. 4097, punctele 15 și 17, precum și Hotărârea Vlassopoulou, citată anterior, punctul 22).

- 64 Prin urmare, în măsura în care o reglementare națională care constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor nu instituie modalități de control de natură jurisdicțională efectiv al luării în considerare la justa valoare a calificării unui expert judiciar traducător recunoscut de instanțele altor state membre, această reglementare nu îndeplinește cerințele dreptului Uniunii.
- 65 Prin urmare, la a treia întrebare adresată în cauza C-372/09 trebuie să se răspundă că articolul 49 CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 56 TFUE, se opune unei reglementări naționale precum cea în cauză în acțiunea principală, în temeiul căreia înscrierea pe o listă de experți judiciari traducători este supusă unor condiții de calificare fără ca persoanele interesate să poată lua cunoștință de motivele deciziei adoptate în privința lor și fără ca aceasta să poată face obiectul unei căi de atac de natură jurisdicțională efective care să permită verificarea legalității sale, mai ales în ceea ce privește respectarea cerinței, care rezultă din dreptul Uniunii, a luării în considerare în mod corespunzător a calificării acestora, obținută și recunoscută în alte state membre.

Cu privire la a treia întrebare formulată în cauza C-373/09

- 66 Prin intermediul celei de a treia întrebări formulate în cauza C-373/09, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, luată în considerare în mod izolat, o cerință precum cea conținută la articolul 2 din Legea nr. 71-498, potrivit căreia nicio persoană nu poate figura pe lista națională a experților judiciari dacă nu dovedește înscrierea sa, timp de trei ani consecutivi, pe o listă întocmită de o curte de apel, este contrară libertății de stabilire și liberei prestări a serviciilor.

- 67 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, pentru motivele arătate la punctul 48 din prezenta hotărâre, această întrebare trebuie examinată numai în raport cu dispozițiile tratatului aplicabile în materie de liberă prestare a serviciilor.
- 68 Din considerațiile prezentate la punctele 49-53 din prezenta hotărâre rezultă că cerința înscrierii pe listele de experți judiciari impusă de Legea nr. 71-498 și de Decretul nr. 2004-1463 constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor de expert judiciar traducător.
- 69 De asemenea, trebuie să se admită că o condiție prealabilă precum aceea de a fi înscris, timp de trei ani consecutivi, pe o listă întocmită de o curte de apel este de natură să garanteze realizarea obiectivelor de protecție a justițiabililor participanți la o procedură în fața Cour de cassation și de bună administrare a justiției și, așadar, să constituie o restricție admisibilă privind libera prestare a serviciilor.
- 70 Cu toate acestea, trebuie să se examineze dacă această condiție, care se aplică fără a distinge între prestatorii naționali și cei din alte state membre, depășește ceea ce este necesar pentru a garanta realizarea obiectivelor menționate.
- 71 În această privință, guvernul francez a arătat, mai întâi, că o asemenea condiție permite să se asigure că un expert a dobândit o bună cunoaștere a procedurilor jurisdicționale ale statului membru în cauză, care pot diferi în mod substanțial de procedurile jurisdicționale ale altor state membre, această cunoaștere neputând fi dobândită decât prin practică. În plus, întrucât misiunile experților judiciari sunt

punctuale și pot trece mai multe luni sau ani între misiuni succesive, cerința de a fi înscris timp de trei ani consecutivi pe o listă de experți judiciari nu este excesivă.

72 Trebuie evidențiat că, dacă se impun cerințe ridicate în ceea ce privește calitatea tuturor profesioniștilor care participă la un proces jurisdicțional, pentru a garanta protecția justițiabililor și buna administrare a justiției, acest lucru este valabil cu atât mai mult în ceea ce privește profesioniștii care participă la o procedură în fața unei instanțe supreme a unui stat membru, precum Cour de cassation franceză.

73 În situația în care este vorba despre prestații de traducere în cadrul unei astfel de proceduri, nu este disproporționat, pentru îndeplinirea obiectivelor de protecție a justițiabililor și de bună administrare a justiției, să se impună ca expertul judiciar traducător să posede deja o anumită experiență practică în exercitarea misiunilor de traducere juridică și o anumită cunoaștere a sistemului judiciar al statului membru al jurisdicției în cauză.

74 Ținând seama de caracterul punctual al misiunilor experților judiciari traducători înscrși pe o listă întocmită de o curte de apel, precum și de faptul că pot trece mai multe luni sau chiar ani între misiuni succesive, trebuie să se recunoască statului membru în cauză o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește durata estimată necesară pentru atingerea acestor obiective. În aceste împrejurări, cerința de a fi fost înscris, timp de trei ani consecutivi, pe o listă de experți judiciari nu depășește, în principiu, ceea ce este necesar pentru garantarea îndeplinirii respectivelor obiective.

- 75 Cu toate acestea, aplicarea unei asemenea norme în cazul unui expert judiciar traducător al unui alt stat membru care a îndeplinit deja misiuni la instanțele acestuia din urmă sau la cele ale altor state membre, în special la instanțele superioare ale acestora, ar fi disproporționată în lumina principiului amintit la punctul 58 din prezenta hotărâre.
- 76 Astfel, într-o situație precum cea din acțiunea principală, dreptul Uniunii impune ca autoritatea sesizată cu o cerere de înscriere pe o listă precum lista națională a experților judiciari să ia în considerare calificările pe care solicitantul le-a obținut în alte state membre în scopul de a stabili dacă și în ce măsură acestea pot echivala cu competențele așteptate în mod normal de la o persoană care a fost înscrisă timp de trei ani consecutivi pe o listă întocmită de o curte de apel (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Vlassopoulou, citată anterior, punctul 16).
- 77 În această privință, trebuie amintit că, astfel cum s-a arătat deja la punctul 63 din prezenta hotărâre, orice decizie trebuie să poată face obiectul unei acțiuni de natură jurisdicțională care să permită verificarea legalității acesteia în raport cu dreptul Uniunii și că persoana interesată trebuie să poată lua cunoștință de motivele deciziei luate în privința sa.
- 78 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la a treia întrebare adresată în cauza C-373/09 că articolul 49 CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 56 TFUE, se opune unei cerințe precum cea prevăzută la articolul 2 din Legea nr. 71-498, din care rezultă că nicio persoană nu poate figura pe lista națională a experților judiciari în calitate de traducător dacă nu dovedește înscrierea sa, timp de trei ani consecutivi, pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel, în condițiile în care rezultă că o asemenea cerință împiedică, în cadrul examinării unei cereri a unei persoane stabilite în alt stat membru și care nu poate dovedi o asemenea înscriere, luarea în considerare în mod corespunzător a calificării obținute de această persoană și recunoscute în acest alt stat membru în scopul de a stabili dacă și în

ce măsură aceasta poate echivala cu competențele așteptate în mod normal de la o persoană care a fost înscrisă timp de trei ani consecutivi pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel.

Cu privire la cheltuielile de judecată

⁷⁹ Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) O misiune încredințată de la caz la caz de o instanță, în cadrul unui litigiu aflat pe rolul acesteia, unui profesionist în calitate de expert judiciar traducător constituie o prestare de servicii în sensul articolului 50 CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 57 TFUE.**
- 2) Activitățile experților judiciari în domeniul traducerii, precum cele în cauză în acțiunea principală, nu constituie activități care sunt asociate exercitării autorității publice în sensul articolului 45 primul paragraf CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 51 primul paragraf TFUE.**
- 3) Articolul 49 CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 56 TFUE, se opune unei reglementări naționale precum cea în cauză în acțiunea principală,**

în temeiul căreia înscrierea pe o listă de experți judiciari traducători este supusă unor condiții de calificare fără ca persoanele interesate să poată lua cunoștință de motivele deciziei adoptate în privința lor și fără ca aceasta să poată face obiectul unei căi de atac de natură jurisdicțională efective care să permită verificarea legalității sale, mai ales în ceea ce privește respectarea cerinței, care rezultă din dreptul Uniunii, a luării în considerare în mod corespunzător a calificării acestora, obținută și recunoscută în alte state membre.

- 4) Articolul 49 CE, căruia îi corespunde în prezent articolul 56 TFUE, se opune unei cerințe precum cea prevăzută la articolul 2 din Legea nr. 71-498 din 29 iunie 1971 privind expertii judiciari, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 2004-130 din 11 februarie 2004, din care rezultă că nicio persoană nu poate figura pe lista națională a experților judiciari în calitate de traducător dacă nu dovedește înscrierea sa, timp de trei ani consecutivi, pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel, în condițiile în care rezultă că o asemenea cerință împiedică, în cadrul examinării unei cereri a unei persoane stabilite în alt stat membru și care nu poate dovedi o asemenea înscriere, luarea în considerare în mod corespunzător a calificării obținute de această persoană și recunoscute în acest alt stat membru, în scopul de a stabili dacă și în ce măsură aceasta poate echivala cu competențele așteptate în mod normal de la o persoană care a fost înscrisă timp de trei ani consecutivi pe o listă de experți judiciari întocmită de o curte de apel.

- 5) Misiunile experților judiciari traducători prestate de experți înscrși pe o listă precum lista națională a experților judiciari întocmită de Cour de cassation nu sunt incluse în noțiunea „profesie reglementată” în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2005/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 septembrie 2005 privind recunoașterea calificărilor profesionale.

Semnături